

DOCUMENTE JURIDICE: UN STUDIU DE GEN

Alexandra Anca Codreanu

Rezumat

Prezentul studiu al unor evenimente comunicative juridice majore își propune să contribuie la validarea lor ca genuri, aducând totodată criterii de distingere a acestora de sub-genuri.

Susținem că utilizarea limbii în cadru profesional este pusă în lumină mai bine de categoria genului decât de conceptul de limbaj specializat, având în vedere că textul ca produs lingvistic este influențat de factori externi care contribuie la organizarea acestuia în structuri cognitive.

Importanța studiului constă în principal în aceea că oferă o bază teoretică pentru atingerea unui nivel mai ridicat de eficiență în predare/învățare, astfel ca studenții sau participanții la cursuri de formare continuă să ajungă să aibă performanțe mai bune în domeniul juridic și al afacerilor având ca mediu de comunicare limba engleză. De asemenea interpretii și traducătorii de texte juridice pot beneficia de analiza de gen oferită de prezentul studiu în a reda mai precis sensul exprimat de legi și contracte în altă limbă.

Studiul identifică finalitatea socială a textelor analizate și rolul pe care aceasta îl joacă în structurarea respectivelor evenimente de comunicare socială. Aceasta implică stabilirea scopului participanților, a scopurilor publice comune, a mecanismelor de comunicare și a așteptărilor discursive împărtășite de comunitatea profesională în sânul căreia au loc evenimentele comunicative analizate precum și punerea în evidență a opțiunilor și limitărilor impuse de convențiile socio-culturale.

Sunt evidențiate un număr de trăsături stilistice cum ar fi prezența aspectului valorii, a părților descriptive și prescriptive aflate în relație cauzală de tipul *dacă – atunci*, a situațiilor ipotetice, decontextualizarea, caracterul a-tot-cuprinzător, precizia și acuratețea, lungimea frazelor, incidența mică a elementelor de coeziune, utilizarea timpurilor prezente și trecute, a cuvintelor care exprimă autoritatea, deixis, utilizarea principiilor semantice.

Legile și contractele sunt confirmate ca demersuri sociale, membre ale unor rețele de texte, aflate în mod preponderent în relații semantice cauzale de tip motiv – consecință, scop și condiție sau, la un nivel superior, de tip problemă soluție. Sunt evidențiate relații și moduri gramaticale precum și valori integrate.

Capitolul 1 reprezintă o introducere în studiu, care pune prezenta analiză de gen în context, enunță tema și scopul precum și ipoteza și întrebările la care răspunde partea de cercetare a

studiului. El stabilește cadrul general, reliefează specificitatea domeniului juridic reflectată în textele sale. De asemenea sunt date cadrul conceptual și metodologic, structura studiului și metodologia utilizată.

O reflectare asupra modului în care se desfășoară cercetarea și apar descoperirile în știință precum și asupra instrumentelor și sistemelor necesare pentru realizarea operei, exemplificat cu descoperirea lui Copernic servește drept cadru general al cercetării în domeniul analizei discursului și al analizei de gen ca domenii de cercetare și descoperire, cu accentuarea caracterului construit al instrumentelor și uneltelor folosite. Este menționat domeniul dreptului, cu convențiile sociale pe care acesta se bazează, ceea ce conferă un caracter specific adevărului în căutarea căruia se află (în virtutea respectivelor convenții).

Vorbind despre specificitatea domeniului juridic așa cum este ea reflectată în textele sale, se afirmă importanța „captării sensului în cuvinte potrivite”, aceasta fiind justificată de motive legate de utilizarea textelor în practica juridică și, de asemenea, în formarea viitorilor magistrați și în interpretarea la casă sau traducerea acestor texte.

Sunt descrise pe scurt conceptul de registru utilizat de M.A.K. Halliday și de gen în viziunea lui Swales, Bahtia și Kress ca formând cadrul conceptual și metodologic al studiului.

În sfârșit, secțiunea dedicată metodologiei cuprinde o trecere în revistă a problemelor avute în vedere la abordarea subiectului, o vedere generală a abordării utilizate în cercetare, o descriere a modului în care au fost colectate datele necesare precum și procedura analitică utilizată pentru a ajunge la concluzii pe baza acestor informații.

Printre problemele sau întrebările menționate sunt identificarea scopului social pe care textele analizate trebuie să îl îndeplinească și a rolului pe care acest scop identificat îl joacă în structurarea respectivelor evenimente de comunicare socială. Sunt menționate scopurile publice comune, mecanismele de comunicare și așteptările discursive față de tipurile de texte de uz comun în cadrul comunității comunicative în care au loc evenimentele comunicative analizate ca trăsături care determină identificarea genului.

Abordarea utilizată în realizarea cercetării este descrisă ca o combinație între cele ale lui Bhatia, Fairclough, Heuboeck și Mureșan și anume făcând uz de nivele macro și micro de analiză, căutându-se coerența dintre categoriile de unități de analiză, extinzându-se contextul la extralingvistic și anume la evenimentele sociale din care fac parte evenimentele comunicative și luând în considerare aspectele lingvistice precum și cele sociologice și psihologice prezente în texte.

Secțiunea referitoare la colectarea datelor dă o descriere a corpusului și o justificare a selecției de articole în economia lucrării.

În descrierea procedurii analitice de ajungere la concluzii se menționează o apropiere de metoda “cercetării întemeiate” a lui Strauss. Aceasta marchează ca început căutarea și dezvoltarea unei ipoteze, urmată de colectarea datelor printr-o varietate de metode și identificarea caracteristicilor din observații empirice și de tragerea concluziei că toate caracteristicile reunite constituie un gen. Prezența sau absența unor caracteristici în texte permite stabilirea identității respectivului gen.

Capitolul 2 realizează o trecere în revistă a literaturii de specialitate în domeniu. Se arată cum a fost înțeles și utilizat conceptul de gen în diferite domenii ale lingvisticii cum ar fi analiza genului, analiza discursului, retorica, analiza critică a discursului, stilistică, pragmatică, teoria actelor de vorbire, semantică. Genul este privit din perspectivă retorică, de analiză critică a discursului și pedagogică, de predare a limbii engleze în scopuri specifice (ESP).

Autorul menționează perspectiva semiotică justificată de importanța sensului, prezent în legi și contracte printr-un proces de semnificare, element cheie în acestea, o preocupare și un motiv de dispută atât pentru cei care le scriu cât și pentru cei care le citesc.

În domeniul semanticii sunt discutate teoriile despre sens și referință ale lui Kinneavy, urmate de conceptul lui Coșeriu de semantică structurală, cuvintele specifice culturilor studiate de Wiersbicka și teoria culturală a sensului lingvistic precum și politropii lui Gary Palmer.

Pentru a determina ce semnifică textele și în ce fel este semnat, cu alte cuvinte în ce mod lumea este schimbată sau formată de existența și funcționarea acestora (cum ar fi punerea în aplicare a legilor), studiul face apel la pragmatică iar numele menționate sunt Paul Grice cu principiul cooperării și maximele conversaționale, Brown și Levinson cu teoria politetiei, Geofrey Leech cu maximele politetiei, Levinson cu sensurile prezumtive, Jürgen Habermas vorbind de pragmatica universală, Dan Sperber și Deirdre Wilson autorii teoriei relevanței.

Urmează actele vorbirii cu menționarea lui Austin cu enunțuri performative și acte ilocuționare, Searles cu acte indirecte, precum și Cornilescu și Chițoran cu analiza lor a sensului propozițiilor.

Stilistica este reprezentată de Kinneavy cu o descriere a stilului discursului expresiv, Coteanu – un specialist al stilului funcțional și Crystal și Davy care dau o descriere a stilului limbii engleze juridice.

La secțiunea de analiza registrului este menționat Halliday cu conceptele de *field*, *tenor* și *mode*, și limitarea metodei la un nivel de suprafață al descrierii lingvistice.

Printre specialiștii în analiza discursului menționați se număra Kinneavy, Shiffrin - cu o comparație a șase abordări ale domeniului, Beaugrande și Dressler și cele șapte standarde de textualitate, Van Dijk și Kintsch pentru un model de lingvistica textului, Brown și Yule cu condiția de informație nouă și dată introdusă în discurs, Guy Cook și "*schema theory*".

Domeniul analizei de gen include numele lui Swales cu concentrarea pe teoria genului în predarea limbii engleze în scopuri specifice (ESP), Miller - susținând genul ca reflectare a practicii retorice și reprezentare a acțiunii, Bhatia pentru care prin gen se obține o descriere în profunzime (*thick description*) a utilizării limbii, Baktin cu *chronotopii* săi și problema ținând de lingvistica culturală a modului în care sunt percepute spațiul și timpul în limba rusă, Skelton propunând mișcările ca blocuri de construcție ale unei unități, Mureșan, - cercetând genuri ale discursului economic.

Reprezentanții lingvisticii cognitive menționați sunt Lakoff și Johnson cu ideea lor de *embodied mind* și metaforele din sistemul conceptual al unei persoane, Sperber și interpretarea conceptuală a enunțurilor.

La secțiunea retorică Aristotel e prezent cu triunghiul său comunicativ: subiect, autor (scriitor sau vorbitor), auditoriu (cititori), Perelman cu argumentația în discursul juridic, Kinneavy cu cele patru scopuri: referențial, persuaziv, literar și expresiv și *kairos*-ul legat de contextual situațional și de triunghiul comunicativ și Burke cu rețeaua de inteligibilitate care atribuie sens lumii.

Secțiunea dedicată analizei critice a discursului (CDA) îl menționează pe Fairclough cu cadrul său tridimensional: text, practica discursivă și practica socio-culturală precum și pe Bourdieu pentru interesul acestuia în valoarea și puterea discursului.

Capitolul menționează lucrări din domeniul de aplicație, dreptul, prin Hart cu descrierea sa a sistemului juridic ca fiind un complex de reguli primare și secundare și studii culturale de drept prin Rosemary Coombe, despre înțelegerea reprezentării juridice.

Capitolul 3 prezintă *topoi* în sensul folosit de retorica clasică, în teoria argumentației ca parte a unei retorici a comunicării, ca metodă de probare care asigură aderarea, precum și categorii de *topoi*, *topoi* în pragmatică și în CDA. În continuare atenția se concentrează pe domeniul juridic, mai precis pe raționamentul juridic și sunt identificate caracteristicile unor *topoi*

juridici. Ultima parte a capitolului este o aplicație care analizează *topoi* din genuri juridice specifice, respectiv legi și contracte.

Capitolul arată că *topoi* sunt prezenți în legi și contracte ca factori de organizare, fie expliciti sau implicați, captând aspecte polifonice și argumentative: o lege în vigoare este expresia acceptării acesteia de către auditoriul pentru care a fost destinată. Se arată, de asemenea, caracterul scalar manifestat de *topoi*, care joacă un rol important în asigurarea caracterului “atocuprinzător” al legii, permițând celor angajați în aplicarea legii să decidă dacă o anumită calitate a unui act investigat intră într-o măsură mai mare sau mai mică sub incidența legii respective.

Discuția despre *topoi* începe cu retorica, aceștia fiind identificați în retorică drept “locuri” de unde se pot găsi argumente. Apoi *topoi*-i sunt văzuți ca reguli și proceduri în teoria argumentației a lui van Eemeren, sau ca argumente legate de conținut care pot fi exprimate ca “reguli de concluzionare” condiționale în viziunea CDA exprimată de Riesigl și Wodak. Sensul de “sistematizare a judecății” atribuit *topoi*-lor de Kreuzbauer îi plasează în opoziție cu “judecata raționalistă” a filozofului francez Descartes. Se arată că ceea ce, în opinia lui Kreuzbauer, dă formă într-adevăr discursului juridic sunt regulile pragmatice ale discursului cum ar fi *lege artis argumentation* sau ideile de conștientizarea clasei, reputație și raționalitate prin procedură.

Un alt sens menționat al *topoi*-lor, ca structuri macrosemantice, este dat de Teun A. van Dijk, ei reprezentând ceea ce vorbitorii găsesc cel mai important. După parerea sa, “ ei operează ca regulatori ai coerenței generale a discursului, indică planul discursului și modul în care este cotrolat și înțeles global și sunt cel mai bine reținuți de receptori”.

Este dat cadrul teoretic al lui Ducrot și Anscombe, în care *topoi* sunt reguli de inferență graduală pe care se bazează în multe cazuri argumentația. Aceste reguli leagă proprietăți graduale denumite câmpuri (*topic fields*).

La secțiunea în care *topoi* sunt priviți ca metode de confirmare asigurând adeziunea se menționează contribuția lui Perelman de a fi identificat un mod de judecată după subiect în teoria raționamentului juridic din Franța. Accentuând importanța acceptării în funcționarea unui sistem juridic, Perelman se referă la *topoi* ca fiind teze ale căror acceptare de către auditoriu poate fi presupusă și de la care cel care argumentează poate porni să-și dezvolte linia raționamentului.

O altă secțiune din capitolul trei tratează categoriile de *topoi*, clasificarea lui Kreuzbauer în *topoi* abstracti, profesionali și de viață fiind prezentată mai în detaliu.

Reprezentarea cunoașterii în cadru pragmatic este discutată în secțiunea **Topoi în pragmatică**. *Topoi*-i ca “reguli de inferență graduală” leagă proprietățile graduale denumite câmpuri și pot sta la baza argumentării. De asemenea este introdus conceptul de polifonie al lui Ducrot.

În perspectiva analizei critice a discursului, *topoi*-i sunt asimilați argumentelor și se menționează mai multe feluri de prezentare a lor, într-un sistem de analiză care cuprinde ca niveluri de analiză Actori, Acțiuni și Argumentații.

Focalizând analiza, următoarea secțiune tratează *topoi* în drept, cu o subsecțiune despre *topoi*-i din raționamentul juridic, fiind menționate din nou regulile lui Hart ca reguli de recunoaștere, de schimbare și de adjudecare. *Open texture* (textura deschisă) este prezentată ca o caracteristică a dreptului necesară pentru a conferi regulilor flexibilitatea de a se adresa cazurilor care ar ieși de sub incidența unei legi cu textura prea „închisă”.

Sunt tratate caracteristicile *topoi*-lor juridici: logica implicită a ordinii dreptului, ordonările după subiect, soluțiile standard, acceptabilitatea soluțiilor datorită faptului că urmează căi identificabile intersubiectiv în câmpuri definite de judecăți de valoare comun acceptate. Sunt prezentate maximele juridice, clauzele generale, conceptele, instituțiile, doctrinele și regulile artei juridice ca fiind elemente adiționale regulilor de drept din jurisprudență și coduri care alcătuiesc sistemul juridic.

Partea finală a capitolului este o aplicație a teoriei *topoi*-lor la genurile analizate în studiul de față.

Este analizată o lege din sistemul juridic britanic, Legea reformei în educație 1988, semnalându-se *topoi* ca scopul, situarea, autoritatea, jurisdicția, obiectul și subcategorizarea sa. De asemenea este identificată prezența scalarității în sensul dat de Ducrot și Anscombe.

Aceași analiză este realizată pe *Legea educației naționale*, din sistemul juridic românesc.

Secțiunea dedicată *topoi*-lor din contracte discută *topoi* din Contractul de performanță al departamentului de învățământ superior al Statului Colorado și dintr-un formular de Contract de grant între Ministerul român al educației și un furnizor de învățământ superior.

Capitolul 4 este analiza corpus-ului și are trei secțiuni principale: legea, contractul și genuri conexe. Sunt comentate principalele caracteristici ale genului: contextul, scopul comunicativ, comunitatea profesională, precum și stilul și structura cognitivă. Genurile sunt observate ca

tipuri distincte de texte și, de asemenea, în relația cu alte genuri aparținând aceleiași utilizări instituționale a limbii.

Legea ca gen este identificată ca aparținând discursului juridic caracterizat de Moriss ca fiind designativ- incitiv.

Capitolul discută definiții ale legilor în limbile engleză și română, identificând scopul lor comunicativ. Este menționată relația de cauzalitate dintre scop și stilul legilor.

Apoi este prezentat contextul de utilizare al legilor, menționându-se funcționarea lor în cadrul unor rețele sau lanțuri de genuri, cu exemple din tribunal, viața cotidiană și educație.

Este menționată caracteristica de intertextualitate a legilor, precum și poziția lor față de ideologie.

În continuare se discută limba legilor, pornind de la relațiile semantice dintre fraze și propoziții, relațiile gramaticale dintre propoziții și tipurile de enunț.

Studiul descrie modul în care sunt reprezentate evenimentele sociale servite de legi și tipul de procese prezente, urmat de informații despre actorii sociali, modalitate și valori și realizarea lor, cu exemple.

Structura cognitivă a legii este identificată, ea cuprinzând o ipoteză, o prescripție și o sancțiune, după cum se menționează în definiția din limba română.

Sunt discutate tipurile de legi, mai întâi în accepțiunea lui Bhatia/Gunnarson ca reguli de acțiune, stipulare și definire, apoi, în clasificarea dată de un text explicativ românesc, ca reguli imperative sau categorice pe de o parte și permissive sau dispozitive pe de alta.

Este menționată comunitatea profesională cu diferitele ei categorii, fiecare relaționându-se în modul ei specific față de genul studiat.

Sunt identificate actele vorbirii în texte normative europene și românești despre asigurarea calității în învățământul superior ca directive și acte ilocuționare indirecte – false constative și asertive, de fapt directive.

De asemenea este discutat *deixis*, fiind identificate expresii indexice ca pronume, adverbe de loc și de timp, timpuri verbale, exprimând *deixis* de persoană, loc, timp, social și chiar discurs, sub forma specifică de *deixis* de text *hereby, thereby, whereto* ș.a.m.d.

Sunt menționate elemente culturale.

Secțiunea despre limbajul legilor începe cu o discuție asupra aspectului valorii în legi, conform naturii tridimensionale a **eului care exprimă**, dată de Kinneavy.

Sunt analizate aspecte semantice, referenți și obiecte ale referinței, relația dintre părțile descriptive și prescriptive ale legilor (în principal **dacă – atunci**), datele aducând un mod diferit de exprimare a acesteia.

Sunt menționate trăsăturile gramaticale ale discursului expresiv: sintactice (lungimea frazelor, prezența locuțiunilor prepoziționale, utilizarea expresiilor binomiale și multinomiale, calificări și discontinuități sintactice) și morfematice.

Se confirmă existența unui stil impersonal și decontextualizat, destinat să asigure caracterul atotcuprinzător precum și precizia și acuratețea.

Sunt menționate aspecte cognitive și se discută modul de realizare a coerenței/coeziunii.

Secțiunea referitoare la alegerea cuvintelor pune în evidență **Cuvinte ale autorității**, în principal verbe modale care exprimă îndatoriri, drepturi și interziceri (*shall, shall not, must, will, may, must not, may not*) și timpuri verbale folosite în legi, cu menționarea sensului special al timpurilor prezente și trecute și a modului în care acestea sunt legate de caracterul performativ al legilor.

În ce privește structurarea cognitivă, sunt analizate mișcările și *topoi*-i din legi.

O altă secțiune importantă a capitolului trei se referă la contract.

Sunt stabilite scopul comunicativ și contextul contractelor, urmate de o discuție a definițiilor contractului în sistemele juridice român, american și britanic.

O altă secțiune tratează despre contracte în opoziție cu legea contractului, stabilind relația dintre cele două genuri înrudite. Un mod în care acestea sunt comparate este față de raportarea lor la timp. Calitatea de eveniment sau repetabilitate în accepțiunea lui Derrida sunt caracteristicile care disting sensul timpului prezent din contracte de cel al timpului prezent din legea contractului.

Urmează o privire asupra contractului ca gen și o secțiune despre tipuri de contracte, care discută diferite moduri de clasificare a contractelor și dă exemple de tipuri de contracte în sistemul juridic românesc.

Sunt discutate separat o serie de contracte specifice: contractele „unic”, contractele reînnoibile, contracte cadru, contracte de parteneriat, contracte din domeniul universitar („de cunoștințe”).

Următoarea secțiune de ocupă de comunitatea profesională a contractului, făcându-se mențiunea lipsei autorului, aceasta, după Foucault, lipsind textul de funcția autorială ca principiu interpretativ de autorizare. Auditoriul se dublează în, pe de o parte, *auditoriul de adresare*- cititorii reali sau intenționați, iar pe de alta *auditoriul invocat* – ficțiune creată de autor, cu consecințe în realitatea pentru care este destinat contractul.

Sunt analizate actele de vorbire și apoi limbajul contractelor.

Referitor la structura cognitivă este menționată chestiunea limitării sensului, respectiv interesul părților ca sensul acordului să fie identic pentru toți factorii interesați, în orice moment pe parcursul duratei de valabilitate a contractului, aceasta conducând la configurația, conținutul și formularea specifică a clauzelor contractelor. Trei clauze ale contractului sunt discutate: *boiler plate*, *merger* și *severability*, în efortul de a demonstra în ce fel aceste convenții de redactare stabilesc formate care încearcă să stabilizeze sensul contractelor.

Sunt identificate mișcări și *topoi* în contracte.

Secțiunea referitoare la genuri conexe abordează contextul mai larg de funcționare a contractelor în practica socială, în mod specific modul în care asigurarea calității în învățământul universitar este servită de normativele europene și reflectarea acestora în documentele administrative și practica românească.

Sunt analizate următoarele texte: texte juridice românești referitoare la legea educației: 1) Lege privind asigurarea calității în educație (proiect), 2) Regulament privind asigurarea calității serviciilor educaționale... , un raport de evaluare: 3) Comentarii, observații și recomandări - proiectul de Lege privind asigurarea calității în educație, pentru a vedea cum sunt realizate funcțiile lor ideationale, interpersonale și textuale, avându-se de asemenea în vedere un text care poate fi numit juridic la nivel european, (4) Standarde și îndrumări pentru asigurarea calității în aria educației universitare europene, aflat în Raportul Asociației Europene pentru Asigurarea Calității în Educația Universitară (ENQA).

Contextul de operare este stabilit, cu globalizarea și „economia pe bază de cunoaștere” ca factori de influență. Sunt menționate două direcții de analiză: cedarea luării de decizii de către autoritatea românească spre factori subordonați și preluarea de către autoritatea românească a rezolvării unor chestiuni care se află în afara incidenței normativelor Uniunii Europene (pe baza principiului subsidiarității).

Apartenența textelor la rețele de genuri de acțiune socială și de genuri de texte este menționată. Sunt identificate scopuri comunicative similare pentru trei din tipurile de texte analizate: legea,

regulamentele și îndrumările – cu diferențe legate de contextele lor de utilizare, în timp ce scopul celui de-al patrulea, raportul de evaluare, diferă mult față de rest, prin aceea că, spre deosebire de primele, are ca obiect un document asupra cărui valoare trebuie să se pronunțe.

Sunt analizate vocile din texte, conform teoriei polifoniei a lui Ducrot, precum și structura cognitivă a textelor (mișcări și *topoi*), urmate de considerații asupra schimbării sociale generate de acestea.

Rezultatele cercetării sunt date în Capitolul 5, împreună cu un rezumat al cercetării, menționarea unor limitări și oportunități, perspective și observații finale.

Rezultatele cercetării sunt date în trei secțiuni: una despre stilul legilor și al contractelor, o a doua despre legi și a treia despre contracte.

Concluziile referitoare la stil menționează prezența aspectului valorii, a părților descriptive și prescriptive în legi, aflate într-o relație cauzală, descriind situații ipotetice. Discursul juridic este categorizat ca argumentativ. Stilul este impersonal și decontextualizat, astfel încât să se ajungă la un caracter atotcuprinzător. El prezintă precizie și acuratețe, lungime relativ mare a frazelor, elementele de coeziune între acestea fiind rareori prezente. Se semnalează prezența timpurilor prezente și trecute și a cuvintelor de autoritate, precum și prevalența *deixis*-ului de text. De asemenea sunt menționate principii semantice exprimate în limba latină.

Concluziile legate de legi se referă la natura lor de demers social, apartenența lor la lanțuri sau rețele de texte, relațiile semantice și gramaticale, modurile gramaticale predominante și valorile integrate.

Contracte din trei sisteme juridice diferite sunt identificate ca aparținând unui singur gen, iar o diferență dintre contracte și legea contractului se referă la sensul exprimat de timpul prezent în fiecare din ele.

Sunt menționate criteriile de clasificare a contractelor și e identificată comunitatea profesională care utilizează contracte, precum și apartenența genului contractului la o rețea de genuri necesare pentru îndeplinirea promisiunii exprimate de contract.

Caracteristicile de limbaj și de sens ale contractului sunt de asemenea menționate.

Secțiunea afectată limitărilor și oportunităților identifică vastitatea domeniului de acoperit și interdisciplinaritatea ca limitări, oportunitățile ținând de îmbunătățirea redactărilor din domeniul juridic și atingerea sensului adevărat al legii prin utilizarea abordării generice a domeniului.

Studiul ia în considerare relația dintre texte și utilizatorii lor ca o posibilă direcție de continuare a cercetării, de exemplu a influenței conștientizării contextului asupra modului în care interpretarea legilor se materializează în deciziile judecătorești.

Studiul se încheie cu remarca finală că utilizarea genului va fi din ce în ce mai benefică în comunicarea pentru acțiune socială.